

УДК 930.271=162.1(477.83-25)

ПОЛЬСЬКОМОВНІ НАПИСИ У КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ ЛЬВОВА

Ксенія БОРОДІН

*Прикарпатський інститут імені Михайла Грушевського МАУП
вул. Винниченка, 30, Львів, 79008, e-mail: xborodin@rambler.ru
Кафедра фундаментальної підготовки*

Іванна ГОНАК

*Прикарпатський інститут імені Михайла Грушевського МАУП
вул. Винниченка, 30, Львів, 79008, e-mail: ivannahonak@skelya.org.ua
Кафедра менеджменту*

У статті здійснено огляд проблем, пов'язаних із дослідженням польськомовної епіграфіки сучасного Львова, а саме – збором матеріалу, його відчитуванням, аналізом, класифікацією, картографуванням та введенням отриманих даних у науковий обіг.

Ключові слова: епіграфіка, культурний простір, сучасний Львів, польськомовні написи.

Сучасний Львів як місто, засноване у першій половині XIII ст., успадкував культурні здобутки багатьох епох і культур. Його географічне розташування у центрі материкової Європи¹ у найнижчій точці Європейського вододілу на торгових шляхах із заходу на схід та з півночі на південь ще у середньовіччі зробило цю територію принадною для багатьох націй. Культурний простір сучасного Львова складається зі спадщини попередніх епох, зокрема, пам'яток раннього руського середньовіччя, пізнього польського середньовіччя і часів Речі Посполитої, австро-угорського та міжвоєнного періодів, часів радянської влади і новочасних українських набутоків, який становлять культурні досягнення різних націй: українців, поляків, італійців, німців, вірмен, греків, євреїв та ін.

Предметом пропонованого дослідження обрано львівські польськомовні написи, а саме – стінописи, вивіски, торгові марки виробників, написи на будинках, пам'ятниках, пам'ятних знаках, меморіальні та інформаційні дошки.

Питання мовного образу міста неодноразово порушували російські учені, зокрема Т.Шмельова², К.Міхалап, В.Колесов³, Б.Бучкіна, Г.Золотова⁴, Л.Капаназде,

¹ Рудницький А. Той неповторний, своєрідний, винятковий, особливий Львів // Галицька брама. Архітектурна спадщина. Вип. 15. Львів, 1996. С. 3.

² Шмельова Т.В. Заметки о речи новгородцев (в связи с проблемой лингвистического портретирования современного города) // Городская разговорная речь и проблемы её изучения: Межвуз. сб. научн. трудов. Омск, 1997. Вып.1. С.30–36.

³ Колесов В.В. Язык города. Москва, 1991.

⁴ Бучкина Б.З., Золотова Г.А. Слово на вывеске // Русская речь. 1968. №3. С.36–42.

Е.Красильнікова⁵, Б.Ларін⁶. Л.Подберьозкіною розроблено навіть навчальний курс для студентів-філологів⁷. У Польщі над урболінгвістичними питаннями працюють М.Грухманова⁸, М.Камінська⁹, М.Собочинський¹⁰. В Україні соціолінгвістичні аспекти мови одеситів вивчає Є.Степанов¹¹. Проблеми культурного простору Львова присвячено статтю В.Середі “Місто як lieu de memoire: спільна чи поділена пам’ять? Приклад Львова”¹². Латинські написи на львівських житлових будинках, соборах, каплицях, монастирях, навчальних закладах, бібліотеках та пам’ятниках зібрані та досліджені у праці “Anno Domini = Року Божого: Латинські написи Львова” співавторства А.Содомори, М.Домбровського та А.Кіся¹³. Певною мірою досліджено епітафії з надгробків Личаківського кладовища¹⁴. У статті “Мовою бруківки” Ілька Лемка, опублікованій у “Поступі”¹⁵ і певною мірою обговореній на сторінках інтернет-форуму¹⁶, вивчено написи на львівських каналізаційних люках та кришках гідрантів. Активному обговоренню підлягають написи на старих польських цеглах у межах українського історико-фортифікаційного інтернет-форуму¹⁷. Окремого ж дослідження польськомовних написів сучасного Львова ще не здійснено.

У ході дослідження використано власні матеріали, зібрані польовим методом протягом 2010 р., а також фотографії сучасного Львова (від 2000 р.), розміщені користувачами в інтернет-ресурсах. Проект здійснено за фінансової підтримки Музею історії Польщі (Варшава).

Польськомовна епіграфіка Львова становить цікавий об’єкт для дослідження, оскільки містить багату інформацію про історію міста, його сучасне життя, розвиток культури та історію побутування в ньому польської мови. Польські написи сучасного Львова додають місту особливого колориту, збагачують його на мовному і культурному рівнях, вирізняють з-поміж інших міст України, додають туристичної привабливості.

⁵ Капанадзе Л.А., Красильнікова Е.В. Лексика города (к постановке проблемы) // Способы номинации в современном русском языке. Москва, 1982. С.282–295.

⁶ Ларин Б.А. К лингвистической характеристике города (несколько предпосылок) / История русского языка и общее языкознание (избранные работы). Москва, 1977. С.189–199.; Ларин Б.А. О лингвистическом изучении города // Там же. С.175–189.

⁷ Подберезкина Л.З. “Лингвистическое градоведение” как региональный компонент филологического образования [Электронный ресурс] // http://library.krasu.ru/ft/ft/_articles/0088706.pdf

⁸ Gruchmanowa M., Witaczek-Samborska M., Zak-Święcicka M. Mowa mieszkańców Poznania. Poznań, 1986.

⁹ Kamińska M. O metodzie badań nad językiem mieszkańców wielkich miast // Rozprawy Komisji Językowej LTN. Łódź, 1977. T.23. S.103–113.

¹⁰ Sobociński M. Językowy obraz miasta. Czy miasto może coś o sobie opowiedzieć? Czy z miastem można porozmawiać? // http://ukw.academia.edu/MikolajSobocinski/Papers/111277/Jezykowy_obraz_miasta._Czy_miasto_moze_cos_o_sobie_opowiedziec_Czy_z_miastem_mozna_porozmawiac

¹¹ Степанов Є. Мова міста як соціолінгвістична проблема // Вісник Львівського університету. Серія філол. 2006. Вип.38. Ч.2. С.65–71.

¹² Середя В.В. Місто як LIEU DE MEMOIRE: спільна чи поділена пам’ять? Приклад Львова. // Вісник Львівського університету. Сер. соціол. 2008. Вип.2. С.73–99.

¹³ Anno Domini = Року Божого: Латинські написи Львова / А.Содомора, М.Домбровський, А.Кісь. Львів, 2008.

¹⁴ Nicieja S. Wiersze nadgrobnе na pomnikach pozbawionych elementów rzeźbiarskich // Cmentarz Łyczakowski we Lwowie. Wrocław, 1989. S.215–217; Криса Л., Фіголь Р. Личаківський Некрополь. Львів, 2006; Квятковський А., Ратушиній Р. Цвинтар на Личакові (Поле 1, 2, 3). Львів, 2001; Medyński A. Ilustrowany przewodnik po cmentarzu Łyczakowskim. Lwów, 1937 // <http://www.lwow.home.pl/lycz.html>

¹⁵ Ілько Лемко. Мовою бруківки // Поступ. <http://postup.brama.com/usual.php?what=39990>

¹⁶ <http://explorer.lviv.ua/forum/index.php?topic=121.0>

¹⁷ <http://relicfinder.info/forum/viewtopic.php?f=9&t=155>

Польські написи у Львові належать до різних часів і мають різний характер. Вони з'явилися, очевидно, майже одночасно з латинськими, але, на противагу латинським, переважно мали інформативне призначення.

Усю польськомовну епіграфіку можна поділити на такі групи: історичні, релігійні, титульні та рекламно-інформативні.

Чи не найважливішим у формуванні світогляду молодого покоління є збереження історичної пам'яті, яку відображають написи історичного характеру, меморіальні дошки, пам'ятні знаки. Пам'ятники та пам'ятні місця – невід'ємний елемент ландшафту міста. При зміні політичних режимів, поколінь жителів і господарських укладів у просторі зберігаються сліди минулого. Вони візуалізують історію, виховують у громадян повагу до історичної спадщини, мають пізнавальне значення, нерідко пропагують певні ідеали або ідеологію, а також становлять особливий інтерес для туристів. Меморіальні написи формують і зберігають «історичну пам'ять міста».

В екстер'єрі Львова залишилося чотири пам'ятники, підписані польською мовою: революційним діячем Яну Кілінському (Стрийський парк), Войцеху Бартошу Гловацькому (Личаківський парк), Теофілу Вішньовському (і Юзефу Капусцінському) (Гицлева гора) та поету Адаму Міцкевичу (пл. Міцкевича), решту пам'ятників в часи радянської влади було знищено або перевезено до Польщі. Збереглися також пам'ятники в інтер'єрі (наприклад, бюст єврейського мецената Мауриція Лазаруса, встановлений між поверхами головного корпусу сучасного пологового будинку № 3 (вул. Рапопорта, 8).

Польськомовна таблиця на пам'ятнику Янові Кілінському

Двомовна таблиця на пам'ятнику Бартошу Гловацькому

Функцію пам'ятників певною мірою виконують пам'ятні знаки (наприклад, пам'ятний камінь на честь перемоги війська під командуванням короля Яна III Собеського над татарами на нижній терасі Високого замку; хрест у пам'ять про розстріляних гітлерівцями львівських професорів на горі біля вул. Сахарова), культурно-історичні меморіальні таблиці (Т.Костюшкові, Ф.Смольці, С.Гощинському, Я.Лему, З.Герберту, на честь проведення Гран-прі, приїзду до Львова Папи Римського Іоана Павла II тощо). Меморіальні дошки – порівняно дешевий засіб акцентування історії, який не потребує спеціального місця та великих затрат. Найважливішим їх елементом, порівняно з пам'ятником, є текст.

Двомовна меморіальна таблиця жертвам нацистів

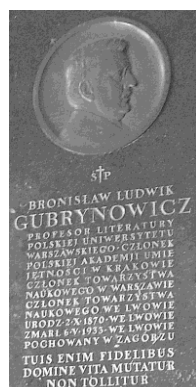

Двомовна меморіальна таблиця З. Герберту

Польськомовна меморіальна будинкова таблиця про перебування Пілсудського зі штабом у Львові

У львівських храмах збереглися пам'ятні плити, скульптури і барельєфи відомих львів'ян, фундаторів, меценатів і благодійників, що їх замовляли родичі померлого або міська громада на знак великого трауру з метою увіковічнити пам'ять про небіжчика (зокрема, у **церкві св. Євхаристії** (пл. Музейна, 1) пам'ятні плити графині Дунін-Борковській, Марії Баргусівні, Тадеушу Жулінському, Артуру Гротгеру; в **Латинській катедрі** (пл. Катедральна, 1) – Катерині Яблоновській, архієпископу Більчевському, єпископу Керницькому та іншим; у **церкві св. Андрія Первозванного** (пл. Соборна, 3а) – Морнелові Уєйському; у **костелі св. Марії-Магдалини** (вул. С.Бандери, 10) – пам'ятна плита польському вченому Броніславу Людвіку Губриновичу; у **Вірменській церкві** (вул. Вірменська, 7–13) – директору Галицького музичного товариства Кароліу Мікулему, професору др. Юзефу Жулінському, у **костелі св. Антонія** є пам'ятні плити Казимиру Мончинському та Йозефу Боровському тощо. Тексти пам'ятних плит за характером подібні до текстів меморіальних таблиць, інколи доповнених епітафічними елементами. Пам'ятні плити, виготовлені на згадку про шанованих громадян та жителів Львова, належним чином акцентувались у міському просторі завдяки розміщенню на сакральній території: всередині храму біля входу або у храмовому подвір'ї.

Епітафійна таблиця Б.Губриновичу

Епітафійна таблиця К.Мончинському

Функцію “історичної пам’яті” міста певною мірою виконують також будівельні написи, які на спорудах сучасного Львова виконані переважно наприкінці XIX–на початку XX ст. Найчастіше будівельні написи фіксують інформацію про дату й обставини будівництва. У Львові більшість з них зроблено безпосередньо на фасаді будинку, рідше – на спеціальній вмонтованій дошці. Львівські будівельні написи різні за своїм наповненням. Інформативними є розлогі підписи, в яких може бути зазначено прізвище тогочасного президента міста, цесаря, архітектора, рік будівництва або реставрації. Проте у Львові будівельні підписи найчастіше є лаконічними – в них указано тільки рік побудови. Подеколи на будівлі зазначено кілька дат, наприклад у міру зведення її різних частин, або дата побудови і дата перебудови (костел св. Антонія, Латинська катедрa). Очевидно, насамперед рекламну функцію виконують будівельні написи, в яких зазначено прізвище архітектора (наприклад, при вході у буд. 33 по вул. Рудницького на таблиці зазначено також адресу приймальні: “Budował w roku 1928 architekt Norbert Glattstein, Lwów, ul. Potockiego, 22”).

Будівельна таблиця в будинку по вул. Театральній, 8

Будівельна таблиця на кам’яниці по вул. Б. Хмельницького, 65

Нечастим і малопримітним атрибутом оздоблення львівських кам’яниць є підпис майстра на його роботі. Більшість зі збережених підписаних робіт було створено на початку XX ст.; у підписі переважно зазначено прізвище автора, часом ініціали або ім’я, рік і місто. У Львові можна побачити підписи скульпторів і художників Ю.Белтовського, Т.Блотницького, П.Войтовича, Б.М.Маковича, К.Пйотровича, С.Пліхаля, Я.Г.Розена та ін. Підпис митця спрощує встановлення авторства, датування роботи, дає змогу побачити розвиток протягом його творчого життя.

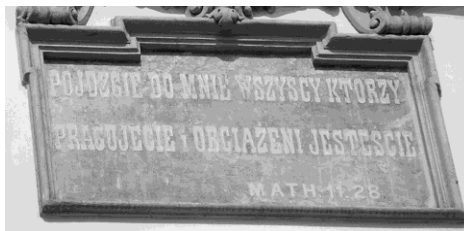
Підпис П. Войтовича на скульптурі “Мистецтво”

Підпис Й. Марковського на скульптурі “Фортуна”

Таким чином, написи історичного характеру роблять обличчя міста більш виразним: вони вербалізують події, увіковічують постаті, вписують споруди у певний часовий період розвитку міста, додають будинкам історичної та мистецької самобутності.

Архітектурне середовище Львова славиться своїми храмами. Наявність декількох релігійних громад зумовила необхідність будівництва храмів для різних конфесій. Емансипація польського суспільства у Галичині спричинилася до того, що з 40-х років XIX ст. польську мову, замість латини, почали активно використовувати у зовнішніх та внутрішніх храмових написах. Храмові зовнішні написи релігійного характеру були адресовані Святому – патрону храму (наприклад, “Święty Antoni Wielki Patronie mniej nas też zawsze w swojej obronie. Roku 1840 13. czerwca”, костел св. Антонія, вул. Личаківська, 49а) або храмовим прихожанам (напр., над центральним входом на костелі св. Антонія слова зі Святого Євангелія від Матвія: “Pójdźcie do mnie wszyscy którzy pracujecie i obciążeni jesteście. Math. 11:28”; на кам’яній таблиці, вмурованій у стіну костела св. Лазаря, вирізано латиною і польською мовою слова з “Повчальної Книги” Товіта (Тв: 4,11): “Synu miły, czyń jałmużnę z majątności twoich, a nie odwracaj oblicza twego od ubogich: bo tak im dzie, że i od ciebie nie odwróci się oblicze Pańskie. Bo jałmużna od wszelkiego grzechu i od śmierci wybawia a nie dopuści duszy iść do ciemności”).

Польськомовна таблиця на костелі св. Антонія

Написи релігійного характеру присутні не тільки в храмовому середовищі міста, а й у житловій архітектурі. Написи на фасадах будинків є свідченням глибокої релігійності та набожності львів’ян, популярності Маріїнського культу. У Львові збереглися написи на будинках з нішами, в яких встановлено статую Богородиці з проханнями-ствердженнями про опіку та охорону його мешканців Дівою Марією – “Pod twoją obronę” (вул. І. Франка, 68 та вул. Лисенка, 37).

Написи релігійного характеру дійшли до наших часів у значно меншій кількості – переважна більшість їх була знищена за радянської влади, збережені ж завдячують християнській свідомості львів’ян.

Історичні та релігійні написи формують офіційне обличчя міста, їх кількість і якість є показником для оцінки громадянської і духовної позиції його жителів. Історичні процеси в суспільстві не завжди позитивно впливають на стан таких написів. Яскравим прикладом є Львів – місто, в якому збереглося так небагато польськомовних свідчень історії: виявлено лише близько 50 об’єктів з написами історичного та релігійного характеру (на 2010 р.). Тим більшою є їх цінність та доцільність збереження і популяризації.

До “титкульних”, або “номінуючих”, написів належать назви закладів, архітектурних споруд (палаців, вілл, будинків), підписи назв скульптур, барельєфів тощо і назви вулиць, тобто семантичний простір міста, його вербальний образ. Вони створюють необхідний топонімічний фон і надають звучання внутрішньому міському середовищу, становлять невід’ємну частину мовної картини світу, яка по-особливому представлена у кожному місті, а у Львові ж відзначається значним польськомовним впливом.

Авторська назва, вписана в архітектурну споруду, є одним з її візуально-естетичних елементів, додатковим інформатором для глядача, що допомагає краще зрозуміти цілий твір. Оздоблення будинку має не лише естетичну, а й інформативну, навіть свого роду рекламну функцію. Так, у нішах стін готелю “Жорж” (пл. Міцкевича, 1) встановлені скульптури з підписами, що символізують чотири континенти: “Europa”, “Asja”, “Ameryka” й “Afryka”, вони вказують на туристичне спрямування закладу та символізують його відкритість для цілого світу. Барельєфи-алегорії “Praca”, “Oszczędność” – з одного боку та “Rolnictwo”, “Górnictwo”, “Przemysł”, “Technika”, “Handel” з другого на будинку сучасного Промінвестбанку (вул. Листопадового Чину, 8), колишньої філії Австро-Угорського банку (1912–1913) – містять інформацію про галузі, в які підприємці вклали гроші, і про те, що необхідно для досягнення економічної свободи.

Скульптура з підписом “Америка”

Оздоблення фасадів будинків скульптурами, бюстами або барельєфами відомих польських діячів було традиційним для Львова, проте лише невелика частина їх має підписи (наприклад, скульптури М.Коперніка, А.Міцкевича, Т.Чацького, М.Оссолінського, А.Снядецького і Я.Длугоша (вул. кн. Романа, 5); погруддя польських освітніх діячів Г.Пірамовича, О.Копчинського та Ш.Конарського (вул. Личаківська, 38), барельєфи М.Коперніка та Я.Длугоша (вул. Галицькій, 3) та ін. Непідписані погруддя А.Міцкевича, Ю.Словацького, Я.Кохановського, А.Асника, Е.Красінського знаходяться на колишньому будинку Губриновичів по вул. П. Беринди, 1; бюст Шопена на вул. Чупринки, 33 та вул. Дорошенка, 11 та багато ін. Увіковічення таким чином відомих польських діячів промовисто свідчить про культурний рівень мешканців міста та їхній патріотизм. Обираючи для декорування будинку зображення певної культурно-історичної особи, архітектори таким чином робили підказку щодо призначення будівлі, адже увіковічували найталановитіших представників відповідного фаху. Приватні будинки оздоблювали постатями тих, кого власники вважали найвизначнішими представниками своєї нації. Традиція встановлювати скульптури, погруддя і барельєфи на будинках зробила центр Львова популярною постаттєвою енциклопедією в скульптурі. Таке декорування будинку виконувало також функцію “історичної пам’яті” міста, тому підписи до них однаковою мірою можна віднести як до титульних, так і до історичних.

Барельєф з підписом “Ян Длугош”

Польськокомовна епіграфіка закладів збереглась у сучасному Львові лише у вигляді старих вивісок-написів на будинках: наприклад, Skład towarów (вул. Наливайка, 11), Stacja benzynowa (Fo)rd (вул. І. Франка, 41), Centralne Biuro Firmy Chame(leon) (вул. Староєврейська, 48), Hotel Francuski (вул. Курбаса, 10) тощо. Великою рідкістю є збережена скляна вивіска з написом “Apteka pod Temidą Fryderyka Dewechego” (вул. Дорошенка, 36). Назви частини закладів свідчать про орієнтацію львівського підприємництва на міжнародні відносини. У них часто використовувалась іншомовна лексика, яка презентувала міжнародну марку або стандарт.

Стінопис “Centralne Biuro Firmy Chame(leon)”

В оздобленні львівських будинків доволі часто присутні ініціали та аббревіатури на позначення власників будинку або установи, яка там розташована: наприклад, “Galicyjskie Towarzystwo Kredytowe Ziemskie” (існувало протягом 1841–1939 рр.) (вул. Коперніка, 4), “Galicyjskie towarzystwo muzyczne” (вул. Чайковського, 7; аббревіатура на будинку та меблях, які зараз зберігаються в Етнографічному музеї), “Bank Związku Spółek Zarobkowych” (1929–1938 рр.) (пл. Галицька, 7) тощо. Їх зображення доволі часто створює графічну загадку: літери деформовані таким чином, що їх прочитання стає розгадуванням ребуса: часто вживаються такі прийоми, як світло-тіньове рішення, тривимірність, компонування літер з частковим накладенням, з’єднанням, доторканням елементів знаку. Аббревіатури та ініціали в міській архітектурі певною мірою замінили родинні герби та фірмові логотипи.

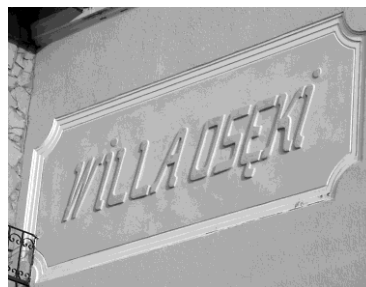

Аббревіатура “GTKZ” Галицького земського кредитного товариства

Свої назви мали не тільки заклади, а й споруди. Спосіб номінування будинку залежав від уподобань власників. Традиція називання власних вілл передувала нумеруванню будинків і виконувала насамперед адресну функцію. Для назв вілл, підписи яких збереглися досьогодні, обирали переважно власні жіночі імена (“Ludmila” вул. Котляревського, 49, “Wiera” вул. Кондукторська, 28, “Maria” вул. Кам’янецька, 8), їх демінутивні форми (“Niuta” вул. Гіпсова, 30, “Willa Osęki” вул. Труша, 7), об’єкти, що символізували затишок, спокій чи добробут (“Willa Przystań” вул. Паркова, 7, “Marzenie” вул. Кармелюка, 8).

“Вілла Пристань”

“Вілла Осеньки”

Якщо номінування установ, будинків і вілл здійснювали їхні власники, то назви вулицям до XVIII ст. давали самі жителі міста. За основу переважно обирали ознаку, яка допомагала орієнтуватись у просторі: зовнішній вигляд, рельєф місцевості або ознаку, яка характеризувала її мешканців – їхнє ремесло/професію або національність. Такі назви, окрім адресної, виконували також меморативну функцію, яка передавала інформацію львів’ян про саму вулицю. Маркування вулиць табличками з їх назвами було запроваджено у 1930-х роках, певна їх кількість збереглася на будинках до цього часу. Проте, як зауважує П.Нагірний, “сьогодні вони є непоганою здобиччю для мисливців за легкими грошима – кількість таких табличок швидко зменшується і часто на стінах можна побачити лише сліди від них”¹⁸. Окрім табличного маркування, назви вулиць могли бути нанесені безпосередньо на будинок: вирізьблені у стіні або на дверях чи витравлені на дверному склі (ul. Akademicka, 22; ul. Słowa I, ul. Sykstuska, 22 і 28) або над входом на фасаді на стіні (ul. Grodzickich, ul. Żulińskiego).

Вуличні адресні таблички

¹⁸ http://community.livejournal.com/lviv_signage/581.html#cutid1

Рекламно-інформативні стінописи, вивіски, таблички, товарні знаки (підписи виробників) є переконливим свідченням успішного поєднання життєвих потреб мешканців міста з естетикою архітектури. Написи, що проглядають з-під штукатурки, свідчать про історичні нашарування різних періодів, вказують на товари, якими торгували та які найчастіше рекламували, дають можливість окреслити розташування торгівельної інфраструктури в просторі міста. Одна з характерних ознак цього пласту написів – використання кількох мов у межах одного рекламно-інформативного напису: переважно польської, єврейської і німецької. У таких написах вказано перелік пропонованих товарів, насамперед продуктових: *powidło* (пл. Ринок, 29 пасаж Андреоллі), *pieczywo, mała, owies* (вул. Снопківська, 10), *herbata* (вул. Зелена, 86), *czekolady, kakao* (вул. Котлярська, 8), *leguminy, herbata czyńsko-rosyjska, cykotja, oliwy* (вул. Куліша, 1), *masło, kawa, jaja, śledzie* (вул. Куліша, 30), *śmietanka, mleko, kwasnewisko, chleb, potrawy mleczne, ser, kwasne mleko* (вул. Курбаса, 10); *miodu* (вул. Друкарська, 3) *marynady* (вул. Лепкого, 3); *grys* (вул. Тобілевича, 3); рідше інших товарів: *księgi gandlowe, przybory krawieczyzny, towary galantaryjne, norymberskie, przybory szkolne* (вул. Котлярська, 8); *mydło, świece, zapalki, farby, pokosty, lakiery* (вул. Куліша, 1); *towary sukienne, chustki, szczotki* (вул. Наливайка, 11); *nafta, wszelkie przybory do lamp* (вул. Томашівського, 8) *meble* (вул. Лепкого, 3); дуже рідко послуг та установ: *Nowocześnie urządzony garaże Imperjal* (вул. Зелена, 47), *dentysta Dr. Mint* (вул. Коперніка, 3).

Рекламні стінописи

Окремою великою підгрупою рекламно-інформативних написів є товарні знаки. Використання торгових марок, цехових гербів і клейм набуло розповсюдження на території України з XIV ст. Власні знаки-герби мали цехи ковалів, слюсарів, живописців, пивоварів тощо. Торгові марки були гарантом якості виробів і рекламою виробникам.

Чи не найбільше товарних знаків з польськими написами збереглося на металевих виробках, що певною мірою зумовлено великою кількістю виробників та міцністю матеріалу (каналізаційні люки, гідранти, водостічні труби, колонки для pompвання води, металеві конструкції-бампери при в'їздах у брами житлових будинків, рекламні таблички, дверні клямки, паркани, стовпи тощо).

Надзвичайно різноманітними є клейма на старих цеглах, адже у самому Львові та на передмісті цегельня було доволі багато. На всіх клеймах зазначено прізвище або назву виробника, часом форму підприємства або його спеціалізацію, адресу.

Рекламно-інформативні та титульні написи є свідченням економічного розвитку міста: перші – безпосередньо, а другі – опосередковано: адже високий рівень життя мешканців відображається у швидких темпах та естетиці будівництва.

Оскільки вся польськомовна епіграфіка Львова не картографована і не описана, на-самперед необхідно виявити місце її розміщення. Значна кількість об'єктів розташована в інтер'єрі, що ускладнює їх пошук. Оскільки частина написів збережена фрагментарно, наступним завданням є їх прочитання та відтворення втраченого тексту. Фотографії, зроблені в ході дослідження, є документальним свідченням наявного культурного простору міста, який перебуває у фазі активного розширення і змін.

Львівський міський простір – результат культурного й економічного розвитку, представленого в просторово-часових координатах. Це не застигла форма – він перебуває у процесі постійних змін, на яких позначається менталітет, історична колективна та індивідуальна пам'ять, вироблені знаки, символи, мовленнєві конструкти його мешканців. Залучення й активне використання різних мов (насамперед мов національних меншин або мов, носії яких були причетні до історії міста) у межах культурного простору міста робить його відкритим для інших націй і духовно збагачує його мешканців. Мовний образ Львова органічно співвідноситься з польськомовною епіграфікою міста, яка є проявом багатонаціональної культури міста. Історично склалося, що найбільше польськомовних написів зосереджено у центральній та прилеглих до неї частинах Львова, попри це, вони охоплюють майже половину території сучасного міста. Традиція польськомовних написів триває – їх використовують на офіційних польських установах, освітніх закладах з польською мовою навчання, на рекламних вивісках львівських кав'ярень, ресторанів тощо.

POLISH INSCRIPTIONS IN THE CULTURAL SPACE OF LVIV

Kseniya BORODIN

*The Mykhaylo Hrushevsky Prykarpatsky Institute MAUP
30, Vynnychenko Str., Lviv, 79008, e-mail: xborodin@rambler.ru
Faculty of fundamental disciplines*

Ivanna HONAK

*The Mykhaylo Hrushevsky Prykarpatsky Institute MAUP
30, Vynnychenko Str., Lviv, 79008, e-mail: ivannahonak@skelya.org.ua
Faculty of management*

The article is an overview of issues related to researching legacy Polish inscriptions found on Lviv's buildings and household facilities. The issues include collecting material, its identification, analysis, classification, mapping and introducing the data obtained into scientific practice.

Key words: epigraphic, cultural space, modern Lviv, polish inscriptions.

**ПОЛЬСКОЯЗЫЧНЫЕ НАДПИСИ
В КУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ ЛЬВОВА**

Ксенія БОРОДИН

*Прикарпатский институт имени Михаила Грушевского МАУП
ул. Винниченко, 30, Львов, 79008, e-mail: xborodin@rambler.ru
Кафедра фундаментальной подготовки*

Іванна ГОНАК

*Прикарпатский институт имени Михаила Грушевского МАУП
ул. Винниченко, 30, Львов, 79008, e-mail: ivannahonak@skelya.org.ua
Кафедра менеджмента*

В статье осуществлен обзор проблемы, связанной с исследованием польскоязычной эпиграфики современного Львова, а именно – со сбором материала, его расшифровкой, анализом, классификацией, картографированием и введением полученных данных в научный оборот.

Ключевые слова: эпиграфика, культурное пространство, современный Львов, польскоязычные надписи.

Стаття надійшла до редколегії 12.10.2010

Прийнята до друку 29.10..2010